

Міністерство освіти і науки України
Кіровоградська льотна академія
Національного авіаційного університету

**Матеріали
III Міжнародної
науково-практичної
конференції**

*«Управління високошвидкісними рухомими
об'єктами та професійна підготовка операторів
складних систем»*

Кіровоград, 2014

Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції «Управління високошвидкісними рухомими об'єктами та професійна підготовка операторів складних систем» 27-28 листопада 2014 року, Кіровоград. – Вид-во КЛА НАУ, 2014, – 324 с.

Організаційний комітет:

Голова:

Неділько С.М. – начальник Кіровоградської льотної академії Національного авіаційного університету, д.т.н., професор.

Заступники голови:

Обідін Д.М. – заступник начальника Кіровоградської льотної академії Національного авіаційного університету з навчальної та наукової роботи, д.т.н., професор;
Неділько В.М. – директор Науково-виробничого інституту аеронавігації Кіровоградської льотної академії Національного авіаційного університету, к.т.н., доцент;
Сидоров М.В. – завідувач наукового відділу Кіровоградської льотної академії Національного авіаційного університету, к.пед.н., с.н.с.

Відповідальний секретар:

Козловська О.А. – с.н.с. наукового відділу Кіровоградської льотної академії Національного авіаційного університету.

Члени оргкомітету:

Антонов П.Ц. – декан факультету автоматики і обчислювальної техніки Технічного університету Варна (Болгарія), к.т.н., доцент;
Баранов Г.Л. – заступник директора Центрального науково-дослідного інституту навігації та управління (м.Київ), д.т.н., професор;
Барабаш О.В. – завідувач кафедри вищої математики Державного університету телекомунікацій (м.Київ), д.т.н., професор;
Гецов П.С. – директор Інституту космічних досліджень та технологій Болгарської академії наук, (м.Софія), д.т.н., професор;
Залевський А.В. – декан факультету менеджменту Кіровоградської льотної академії Національного авіаційного університету, к.т.н., доцент;
Калкаманов С.А. – професор кафедри електричного транспорту Харківського національного університету міського господарства ім. О.М. Бекетова, д.т.н., професор;
Кіліан М. – завідувач кафедри розвитку та будівництва Університету прикладних наук Вайєнштефан-Трієздорф (Німеччина), доктор інженерних наук, професор;
Кушнір О.О. – помічник начальника академії з громадських зв'язків, к.пед.н.;
Макєєва Т.І. – професор кафедри безпека життєдіяльності Санкт-Петербурзького державного університету цивільної авіації, к.т.н., доцент;
Маклаков Г.Ю. – професор кафедри інформаційних технологій Кіровоградської льотної академії Національного авіаційного університету, д.т.н., професор;
Москвичов В.В. – перший заступник начальника Кіровоградської льотної академії Національного авіаційного університету, к.т.н.;
Невиніцин А.М. – декан факультету обслуговування повітряного руху Кіровоградської льотної академії Національного авіаційного університету, к.т.н., доцент;
Сметанська І. – завідувач кафедри комп'ютерних систем Університету прикладних наук Вайєнштефан-Трієздорф (Німеччина), доктор інженерних наук, професор;
Українець Є.О. – професор кафедри конструкції та міцності ЛА та двигунів Харківського університету повітряних сил ім. І.Кожедуба, д.т.н., с.н.с.;
Хращевський Р.В. – завідувач кафедри аеронавігації Кіровоградської льотної академії Національного авіаційного університету, д.т.н., професор;
Шульгін В.А. – декан факультету льотної експлуатації Кіровоградської льотної академії Національного авіаційного університету, к.т.н., доцент.

За достовірність та науковий зміст викладеного матеріалу відповідають автори.

<i>І.І. Романько</i> Формування інформаційно-комунікативної компетентності операторів складних систем засобами історичної освіти	156
<i>І.І. Романько</i> Дискусія як засіб формування критичного мислення курсантів на заняттях історії України	158
<i>І.І. Романько</i> Роль проблемно-полілогічного навчання у формуванні соціально адаптованої особистості (на прикладі курсантів КЛІА НАУ)	161
<i>О.В. Урсол</i> Гуманізація процесу формування культури професійного спілкування операторів складних систем	166
<i>О.В. Урсол</i> Педагогічні умови формування культури спілкування майбутніх операторів складних систем в поліетнічному середовищі	169
<i>Л.С. Харламова</i> Метод проектів як спосіб формування соціокультурної компетентності майбутніх менеджерів міжнародних авіаційних перевезень	171
<i>В.И. Азатьян</i> Педагогические условия развития профессионального самосовершенствования будущих авиадиспетчеров	173
<i>О.А. Альошина</i> Вплив проектної діяльності курсантів на навчально-виховний процес	175
<i>А.М. Вітряк, Б.Я. Сліпак</i> Актуальні задачі лінгводидактики англійської авіаційної мови	177
<i>Л.С. Герасименко</i> Проектна діяльність майбутніх пілотів у процесі вивчення професійно-орієнтованої англійської мови	179
<i>Н.Г. Гусаренко, В.Б Шевченко</i> Условия формирования у летного и диспетчерского состава навыков владения профессиональным английским языком ИКАО на базе примеров нестандартных и аварийных ситуаций	181
<i>И.В. Демченко</i> Методика преподавания английского языка в высших учебных заведениях	184
<i>Н.А. Мартыненко</i> Основные принципы коммуникативной методики	186
<i>Т.І. Zukavina</i> Guidelines for language training improvement of aviation specialists	187
<i>Л.М. Зеленська</i> Діалогічна взаємодія викладача та студента авіаційного ВУЗу з позицій педагогічної етики	188
<i>А.Г. Кириченко</i> Прогнозовані особливості вимовного акценту в англійському мовленні українських авіадиспетчерів та пілотів	189
<i>М.Є. Ломакіна</i> Модель корекції навчання майбутніх авіадиспетчерів з обслуговування повітряного руху на міжнародних авіалініях	190
<i>S. Muravska</i> Some ways to develop future pilots' speaking skills	192
<i>О.О. Кумпан</i> Особенности обучения авиационных специалистов профессионально-направленному диалогическому общению	194

Роль проблемно-полілогічного навчання у формуванні соціально адаптованої особистості (на прикладі курсантів КЛА НАУ)

Головна мета української освіти – створення умов для розвитку і самореалізації кожної особистості як громадянина України, формування поколінь, здатних навчатися впродовж життя, створювати і розвивати цінності громадянського суспільства. Формування особистості та професіонала, патріота України, який усвідомлює свою приналежність до європейської цивілізації й чітко орієнтується в сучасних реаліях і перспективах соціокультурної динаміки, підготовлений до життя і праці в ХХІ столітті – основні засади історичної науки, яка покликана підготувати курсантів до адаптації в суспільстві, створення умов життєвого успіху. Тим більше, що сьогоднішній день суспільства дуже складний і неоднозначний.

Важливу роль у процесі розвитку особистості відіграє вища школа. Прогрес в окремих напрямках її роботи може здійснюватися лише як інноваційний процес: заміна старих і неефективних засобів новими і більш ефективними для даних умов, використання нових технологій.

Діяльність курсантів має бути організована як задоволення не тільки пізнавальної потреби, а й інших потреб саморозвитку особистості, зокрема потреб у самоствердженні (самовиховання, самоосвіта, самовизначення, свобода вибору); самовираженні (спілкування, профорієнтація, саморегуляція, колективна діяльність); самоактуалізації (досягнення особистих та соціальних цілей, підготовка до адаптації у соціумі, соціальні потреби).

Завдання формування творчої, соціально адаптованої особистості полягає у наступному:

- формування історичних знань;
- розвиток історичного мислення;
- виховання особистісних рис громадянина України;
- формування загальнолюдських духовних цінностей;
- сприйняття ідей гуманізму та демократії, патріотизму і взаєморозуміння між народами на основі усвідомлення історичного досвіду;
- підготовка до свідомої активної участі особистості в житті суспільства через заняття історією (схема 1).

Серед ефективних методів, які сприяють формуванню на заняттях історії розвинутої соціально адаптованої особистості, вагому роль відіграє проблемно-полілогічний метод навчання, що передбачає активну участь курсантів у процесі проблемно-аналітичної роботи над матеріалом семінару. Його застосування обумовлене необхідністю збагачення курсантів такими знаннями, ідеями та переконаннями, які орієнтують їх на вироблення у себе свідомої соціальної позиції, що характеризувалася б у майбутньому громадянською активністю, соціальною відповідальністю, демократичною і гуманістичною спрямованістю.

Які ж важелі у педагогічній діяльності дають можливість викладачеві через заняття історії сприяти адаптації курсантів у суспільстві?

Ось деякі з них:

- збагачення навчального змісту особистісно орієнтованим цікавим матеріалом;
- бачення в курсантові особистості;
- задоволення потреби вихованців у спілкуванні з викладачем під час навчання;
- збагачення мислення інтелектуальним почуттям;
- формування допитливості та пізнавального інтересу;
- формування адекватної власним можливостям самооцінки;
- утвердження прагнення до саморозвитку, самовдосконалення;

- використання різних способів педагогічної підтримки, прогнозування ситуації;
- виховання відповідального ставлення до навчальної праці, зміцнення почуття обов'язку та ін.

Проблемно-полілогічний метод дає змогу кожному знайти своє місце на занятті, відчути впевненість у собі, висловити свою точку зору, подискутувати, порівняти минуле і сучасність, що розвиває в курсантів творчий підхід до історичного процесу. Курсанти, аналізуючи вітчизняний та світовий історичний досвід, залучаються до свідомої участі у суспільному житті.

Шляхи реалізації проблемно-полілогічного навчання графічно можна зобразити так (схема 2).

Важливу роль у проблемно-полілогічному навчанні відіграє підготовчий етап, метою якого є *по-перше*, мотивація навчання. Чому? Та насамперед тому, що мотиви містяться у самій навчальній діяльності й пов'язані зі змістом навчання (прагнення узнати щось нове, оволодіти знаннями, виявити сутність явищ), із процесом навчання (бажання проявити активність, подолати перешкоди у розв'язанні проблеми). *По-друге*, під час підготовчого етапу відбувається формування навичок самостійної роботи з підручником, мапами, вміння самостійно знаходити потрібну інформацію і не лише переказувати її, а й виділяти в ній головну думку. *По-третьє*, заняття історії передбачають формування понятійного апарату, який під час розв'язання поставленої проблеми дає змогу характеризувати історичну особу, позицію, процес. *По-четверте*, застосування проблемно-полілогічного методу сприяє і поглибленню міжпредметних зв'язків, що є доречним на всіх етапах формування розвиненої соціально адаптованої особистості на заняттях історії.

На другому етапі курсанти повинні самостійно шукати шляхи розв'язання проблемних завдань і ситуацій через встановлення причинно-наслідкових зв'язків, визначення спільних та відмінних рис. Відповіді курсантів мають бути аргументованими, спиратися на історичні документи, а висновки – містити власні судження за умови толерантності в оцінюванні історичних осіб, явищ, подій та процесів як односторонніми, так і різними авторами. Тому для викладача важливо:

- навчити курсантів бачити в темі структурні підрозділи;
- дати їм зразок розгорнутого плану розгляду історії певного періоду;
- сформувані навички пошуку причинно-наслідкових зв'язків, спільних та відмінних рис, розуміння історичних понять;
- навчити курсантів аргументувати, висловлювати спочатку прочитані, а далі – власні судження;
- складати таблиці й схеми;
- давати стислу характеристику історичним особам;
- постійно закріплювати й розвивати в курсантів вміння раціонального ведення конспектів.

Усі ці завдання реалізуються з опорою на навички курсантів, якими вони оволоділи на підготовчому етапі проблемно-полілогічного навчання.

Велике значення мають асоціативні відчуття курсанта. Особливо ті, які уже сформувалися в нього до вступу у вищу школу. Працюючи над складанням персоніологічного портрета тієї чи іншої історичної особи, події, залучаючи до цієї роботи як окремого курсанта, так і всю групу, викладач насамперед повинен мати персоніологічний портрет курсантів, який синтезується у психолого-педагогічний портрет групи, що стає основою для індивідуалізації навчання, розвитку і виховання курсантів.

Проблемно-полілогічне навчання в процесі вивчення історії дає змогу формувати такі ціннісні орієнтації як:

- позитивна оцінка прогресивних досягнень сучасного людства в різних сферах суспільного життя, які розкривають безмежність його творчого потенціалу і можливості подальшого поступу;

– негативне ставлення до таких соціальних явищ як війни, міжнародні та міжнаціональні конфлікти, тоталітаризм, фашизм, мілітаризм і шовінізм, голокост, антисемітизм, ксенофобія, порушення прав людини та приниження людської гідності, недотримання норм міжнародного права, порушення права народів на самовизначення, національний і соціальний егоїзм, міжнародний тероризм, тощо;

– вболівання за людські культурні та матеріальні втрати, яких зазнало людство у ХХ столітті, за ті біди, яких воно зазнає внаслідок загострення глобальних проблем, за майбутнє людства;

– переживання за майбутнє України, прагнення, щоб вона пододала свої сьогоденні труднощі та посіла гідне місце у світовому співтоваристві;

– прагнення сприяти розв’язанню глобальних та інших проблем людства, України і свого регіону, інтелектуально, морально, професійно зростати, що дасть змогу жити та діяти відповідно до вимог сьогодення.

Третій етап – це сама проблемно-полілогічна діяльність курсантів та викладача на заняттях історії. На цьому етапі ставить перед викладачем стоять наступні дидактичні завдання:

- групове розв’язання проблемних ситуацій;
- індивідуальне виконання пошуково-практичних робіт за попередніми шаблонами;
- проблемні історичні діалоги на задану тему;
- нестандартні заняття з максимальною самостійною роботою курсантів;
- самоаналіз, рецензування та самооцінка знань курсантів;
- тематичний сюжетно-рольовий розгляд теми;
- самостійне здобуття частини знань на занятті, в читальному залі, вдома;
- введення елементів історичного прогнозування;
- удосконалення форм контролю знань курсантів під час тематичного оцінювання.

При цьому дидактично-пізнавальна проблема ставиться не лише на початку заняття, а й на кожному його етапі. Моделюючи проблемну ситуацію, слід так подати навчальний матеріал, щоб він сприяв реалізації особливого виду розумової взаємодії, “вводив” курсанта у проблемну ситуацію і викликав у нього потребу розв’язання пізнавальної проблеми. Запитання та завдання, як правило, дають курсантам можливість висловити свою думку, подискутувати. Так, заняття з теми “Українська революція 1917 – 1918 р.р.” і “Україна в боротьбі за збереження державної незалежності 1918 – 1920 р.р.” можна провести у формі рольової гри. Курсанти виступають від імені М.Грушевського і М.Міхновського (Центральна Рада), П.Скоропадського (гетьманат), В.Винниченка і С.Петлюри (Директорія), В.Антонова-Овсієнка (РНК) і А.Денікіна (біла гвардія). В центрі уваги турніру – проблема влади. Відстоюючи переваги того чи іншого періоду в історії Української революції, курсанти повинні усвідомити причини приходу до влади саме більшовиків і з’ясувати, чи закономірним був цей процес.

Стандартна спонукка до такої діяльності – запитання: “Як би Ви вчинили, якби були...?” Одним із результатів її використання є свідоме ставлення до політичних процесів курсантів як громадян. Другий позитивний аспект цієї форми роботи – у закріпленні толерантного ставлення до позиції інших і розвитку вміння відстоювати свою думку. Не слід забувати, що в такій роботі беруть участь не окремі курсанти, а групи курсантів. Виступаючий акумулює як свою позицію, так і точку зору групи, при цьому група формується з урахуванням рівня розвитку та особливостей міжособистісних стосунків. Вибирається лідер. Опоненти ставлять запитання, на які відповідає лідер, використовуючи допомогу групи. Опоненти мають право доповнювати, вносити поправки і пропонувати свою точку зору. Тобто мнемотурнір проходить у вигляді полілогічної дискусії.

При проблемно-полілогічному навчанні значимим у формуванні соціально адаптованої особистості є такий методичний прийом як драматизація історичної події. Під час вивчення теми “Війна радянської Росії з Українською Народною Республікою і проголошення незалежності УНР” драматизується історична подія “Бій під Крутами”. Курсанти повинні

дати відповідь на проблемне питання: “Чому протягом тривалого часу події під Крутами замовчувались в офіційній історичній науці?”

До драматизації події слід залучити курсантів, які не лише мають навички декламування чи ораторського мистецтва, а й зможуть передати трагізм ситуації та незламний дух героїв бою під Крутами 16 (29) січня 1918 р.

Залучення історичних джерел для реалізації проблемно-полілогічних завдань є необхідною умовою.

Завдання слід давати диференційовано. Курсанти, які мають високий рівень знань та опанували практичні вміння самостійно працювати над історичними джерелами, отримують завдання проаналізувати документи та визначити основні позиції більшовиків, автономістів і самостійників у питанні самовизначення українського народу.

Другій групі курсантів, які здатні до виконання роботи перетворювально-репродуктивного характеру, дається завдання порівняти різні точки зору на питання автономії України.

Третя група, в якій можуть виконувати завдання репродуктивного характеру, аналізує документи і робить висновки щодо відмінностей у підходах до долі України різних політичних сил.

Метою викладача є не так дослідження навчального матеріалу за допомогою історичних джерел, як розвиток певних здібностей, умінь і навичок пізнавальної активності та самостійності курсантів. А це саме той метод, який конкретно працює на формування активної соціально адаптованої особистості.

Проблемно-полілогічне навчання передбачає і процес проектування.

Наприклад, під час проведення курсантських конференцій, одна з них – “Глобальні проблеми сучасності” – пов’язана з моделюванням роботи ООН. Така робота передбачає:

- розширення знань курсантів про діяльність міжнародної організації ООН щодо розв’язання глобальних проблем людства;
- виховання толерантного ставлення до думки опонента;
- усвідомлення значущості міжнародної спільноти і кожного особисто у мирному розгляді питань міжнародної політики.

Для загальної резолюції конференції команди проектують шляхи розв’язання глобальних проблем людства. Кожен курсант може знайти свій спосіб дій, при цьому засвоєння знань відбувається більш глибоко та усвідомлено (схема 3).

Одним із підготовчих етапів до проведення такої конференції є написання курсантами творів-роздумів на тему “Світ, яким я його бачу”.

Пропонується і таке завдання: “Якби я став депутатом Верховної Ради України, міським головою, що я зробив би для розв’язання екологічної проблеми в нашому місті, регіоні, Україні?”

Проблемно-полілогічний метод застосовується і під час проведення занять з історії української культури, де поєднуються величезний суспільствознавчий та духовний потенціали культури, даючи підґрунтя для формування соціально адаптованої особистості.

Одне із таких – семінар з теми “Культура і духовне життя в Україні 1917 – 1920 рр.”

Вивчення курсантами цієї теми дасть можливість свідомо пояснювати зміст головних духовних чеснот людини, характеризувати прояви духовності та бездуховності в людському житті, зіставляти взаємини людини і суспільства в ході різних історичних періодів та процесів.

Отже, проблемно-полілогічне навчання на заняттях історії відіграє важливу роль в адаптації курсантів у суспільстві через:

- формування цілісного бачення людини і суспільства у їхніх взаємозв’язках із природою на основі узагальнення та систематизації різних знань суспільно-гуманітарного профілю;
- виховання у курсантів таких соціальних рис та якостей, як патріотизм, громадянськість, соціальна активність та ініціативність, соціальна відповідальність,

толерантність, широта і критичність мислення, вміння гармонізувати свої відносини і співпрацювати з різними людьми у різних сферах суспільного життя;

- орієнтацію курсантів на утвердження ними у своїй діяльності й житті нашого суспільства загальнолюдських та національних гуманістичних і демократичних цінностей;
- збагачення курсантів знаннями і вміннями, які стали б достатньою передумовою продовження ними суспільно-гуманітарної освіти з метою поглиблення знань у певній галузі сучасного суспільствознавства чи спеціалізації у певній сфері суспільної діяльності.

Схема 1

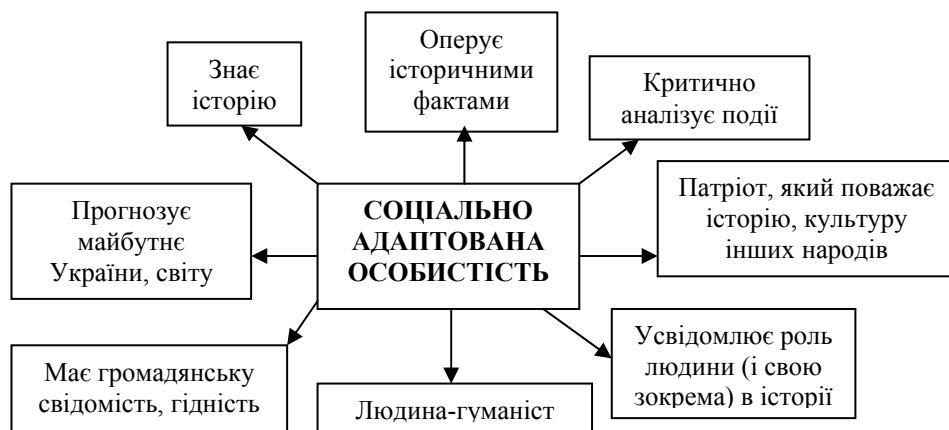

Схема 2

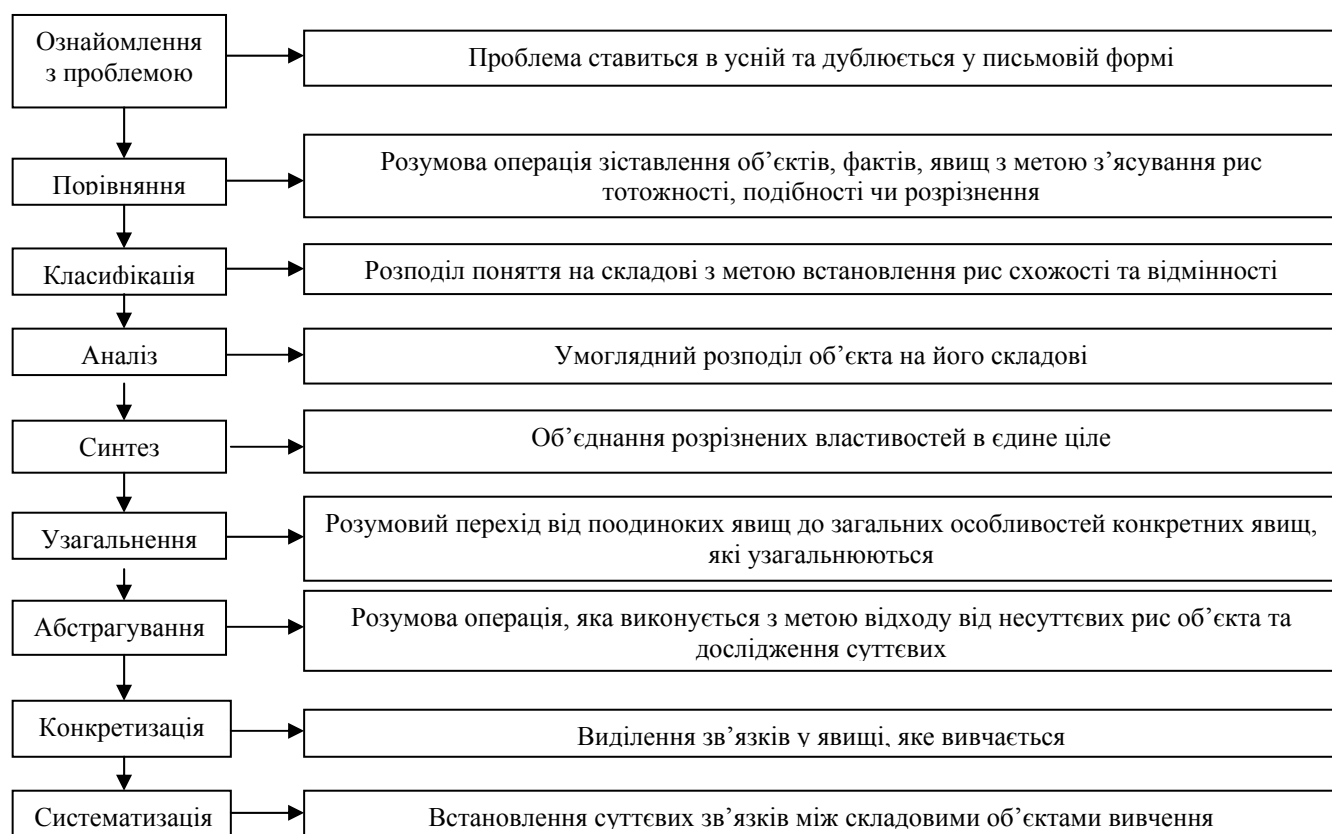

Схема 3

